

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

Jānis Brizga, *VARAM pieaicinātais eksperts*

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

Zaļais iepirkums (ZI) ir sistemātiska vides kritēriju integrēšana visās ar preču vai pakalpojumu iepirkumu saistītās darbībās, sākot no vajadzību noskaidrošanas, atbilstošu specifikāciju izstrādes un novērtējuma procedūrām, līdz pat sasniegto rezultātu monitoringam.

Vides kritēriji ir vides prasību minimums, kas jāņem vērā visās ar preču un pakalpojumu iepirkumu saistītās darbībās, lai samazinātu preču un pakalpojumu ietekmi uz vidi visā to dzīves ciklā.

Vides kritērijiem jābūt specifiski atbilstošiem konkrētajai preču / pakalpojumu grupai un tiem jānodrošina Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā ietvertu pamatprincipu ievērošana:

- brīva preču un pakalpojumu kustība
- diskriminācijas nepieļaušana
- vienādu iespēju nodrošināšana
- atklātība un prasību proporcionalitāte

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

ES ZPI kritēriji izstrādāti EK uzdevumā, lai:

1. ES dalībvalstīm būtu **kopēji ZPI kritēriji**, kuri nekropļotu ES vienoto tirgu;
2. **atvieglotu** atbilstoša vides prasību **minimuma ietveršanu** publiskā iepirkuma procedūrā tām preču un pakalpojumu grupām, kuras piemērotas ZPI īstenošanai.

Pieejami vairāk nekā **20** preču un pakalpojumu **grupām**, tulkoti arī latviski. Tiešsaistē:

http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

Iepirkuma procedūra uzskatāma par atbilstošu ZPI prasībām, ja publiskajā iepirkumā iegādājamai precei, pakalpojumam vai būvdarbiem kā vides kritēriji izmantoti konkrētajai preču un pakalpojumu grupai paredzētie **ES ZPI pamatkritēriji**.

IEVĒRO!!!

Atsevišķa, no komplekta izrauta kritērija piemērošana iepirkumā var nenovest līdz vēlamajam rezultātam.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

1. BIROJA PAPĪRS

Iespējami divi dažādi videi draudzīga papīra iepirkuma risinājumi (ar atšķirīgiem ES ZPI pamatkritērijiem):

1. papīram, kura izgatavošanas pamatā ir **reģenerētas šķiedras**, otrreizēji pārstrādāts papīrs;
2. papīram, kura izgatavošanas pamatā ir **neapstrādāta šķiedra**.

IEVĒRO!

Iepirkuma organizētājiem (pasūtītājiem) jābūt pārliecinātiem, ka vienā iepirkumā netiek prasīts vai nu papīrs, kura izgatavošanas pamatā ir neapstrādāta šķiedra, vai arī otrreizēji pārstrādāts papīrs. Ja pasūtītājs vēlas iegādāties abus videi draudzīgā papīra veidus, tie jāpērk atsevišķās iepirkuma partijās (lotēs). Šādā veidā jāpanāk, lai savā starpā konkurētu tikai viena izgatavošanas veida papīra piedāvājumi.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

LĪGUMA PRIEKŠMETS

Pilnībā no **reģenerētām šķiedrām** izgatavota otrreizēji pārstrādāta biroja papīra iepirkums.

TEHNISKĀ SPECIFIKĀCIJA

1. Papīram ir jābūt pilnībā izgatavotam **no reģenerētām papīra šķiedrām**. Reģenerētās papīra šķiedras ir gan izlietotās, otrreizēji pārstrādātās šķiedras, gan neizlietotās, otrreizēji pārstrādātās šķiedras no papīrfabrikās izbrāķētā papīra.

Verifikācija: Atbilst visi izstrādājumi ar I tipa ekomarķējumu (ES ekomarķējums), ja norādīta atbilstība kritērijam. Cits atbilstošs apliecinājums var būt ražotāja sagatavota tehniskā dokumentācija vai atzītas iestādes izsniegts pārbaudes ziņojums.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

2. Papīrs nedrīkst saturēt **elementāro hloru** (ECF, angļiski *Elementary Chlorine Free*). Tiks pieņemts arī hloru un tā savienojumus nesaturošs (TCF, angļiski *Totally Chlorine Free*) papīrs.

Verifikācija: Atbilst visi izstrādājumi ar I tipa ekomarķējumu (ES ekomarķējums), ja norādīta atbilstība kritērijam. Cits atbilstošs apliecinājums var būt ražotāja sagatavota tehniskā dokumentācija vai atzītas iestādes izsniegts pārbaudes ziņojums.

3. Lai nodrošinātu biroja iekārtām piedāvātā papīra atbilstību, ir jāiesniedz iestādei **izstrādājuma paraugs**, lai tā varētu veikt kvalitātes pārbaudes.

Verifikācija: N/A

2. BIROJA IT APRĪKOJUMS

- datori (gan personālie, gan piezīmjdatori)
- monitori.

Pamatkritēriji ir apvienoti un iekļauj tehniskās specifikācijas, kas attiecas uz:

- enerģijas patēriņu,
- izstrādājumu kalpošanas ilgumu,
- u.c. parametriem.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

LĪGUMA PRIEKŠMETS

Tādu [personālo datoru/piezīmj datoru/monitoru] iegāde, kuriem ir minimāla ietekme uz vidi visā to kalpošanas laikā.

TEHNISKĀ SPECIFIKĀCIJA

1. Visiem izstrādājumiem ir jāatbilst jaunākajiem **ENERGY STAR** energoefektivitātes standartiem, kas pieejami tīmekļa vietnē www.eu-energystar.org
2. Personālajiem un piezīmj datoriem jābūt konstruētiem tā, lai būtu ērti pieejama to atmiņa un to varētu **nomainīt vai modernizēt**; lai varētu nomainīt cieta disku un CD vai DVD diskdzini, ja datorā tāds ir.
3. LCD monitoru fona apgaismojumā izmantotās lampas nedrīkst saturēt vairāk kā 3,5 mg **dzīvsudraba** vidēji vienā lampā.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

4. Personālā datora vai piezīmjdatora „deklarētais A-novērtētais skaņas intensitātes līmenis” (re 1 pW) saskaņā ar ISO 9296 standarta 3.2.5. punktu, kas mērīts saskaņā ar ISO 7779 standartu (vai līdzvērtīgiem standartiem), nedrīkst pārsniegt:

personālajiem datoriem:

- 4,0 B(A) dīkstāves darbības režīmā (līdzvērtīgs 40 dB(A));
- 4,5 B(A), kad darbojas cietā diska diskdzinis (līdzvērtīgs 45 dB(A)).

piezīmjdatoriem:

- 3,5 B(A) dīkstāves darbības režīmā (līdzvērtīgs 35 dB(A));
  - 4,0 B(A), kad darbojas cietā diska diskdzinis (līdzvērtīgs 40 dB(A)).
-
- **Verifikācija (1-5):** Par atbilstīgiem tiks uzskatīti izstrādājumi, kam ir attiecīgs I tipa ekomarķējums, kas atbilst minētajiem kritērijiem. Tiks pieņemts arī cits atbilstošs apliecinājums.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

6. Jānodrošina **lietošanas norādījumi** un/vai apmācības kursi par IT atbalstu IT aprīkojuma „zaļai” pārvaldībai.

Verifikācija: Iestādei iesniedz lietošanas norādījumu eksemplāru. Pēc tam tos jāielādē datorā (vai monitora gadījumā jāpievieno draivera programmatūrai), kur lietotājs tos var izlasīt; tāpat šiem norādījumiem ir jābūt pieejamiem izgatavotāja tīmekļa vietnē.

7. **Iepakojums.** Ja tiek izmantotas kartona kastes, tām jābūt izgatavotām vismaz no 50 % pārstrādāta materiāla. Ja galīgajam iepakojumam izmanto plastmasas maisiņus vai loksnes, tām jābūt izgatavotām vismaz no 50 % pārstrādāto izejvielu vai arī tām jābūt bioloģiski noārdāmām vai kompostējamām saskaņā ar standartā EN 13432 noteiktajām definīcijām.

Novērtēšana un verifikācija: Par atbilstīgiem tiks uzskatīti izstrādājumi, kam ir attiecīgs I tipa ekomarķējums, kas atbilst minētajiem kritērijiem. Citā gadījumā uz produkta iepakojuma ir jābūt deklarācijai par atbilstību šim kritērijam. Šis kritērijs attiecas tikai uz primāro iepakojumu, kā noteikts Direktīvā 94/62/EK.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

8. Pretendentam ir jāgarantē, ka **rezerves daļas** būs pieejamas vismaz 3 gadus pēc ražošanas beigām.

Verifikācija: Par atbilstīgiem tiks uzskatīti izstrādājumi, kam ir attiecīgs I tipa ekomarkējums, kas atbilst minētajiem kritērijiem. Tiks pieņemts arī cits atbilstošs apliecinājums.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

IZVĒLES (PIEŠKIRŠANAS) KRITĒRIJI

1. Papildu punktus piešķirs par **demontāžas ērtumu** un vieglu plastmasas daļu pārstrādi:

- savienojumi ir viegli atrodami un pieejami ar parastiem instrumentiem, un ir pēc iespējas standartizēti;
- plastmasas daļām, kas sver vairāk par 25 g, ir pastāvīgs marķējums, pēc kā identificē materiālu saskaņā ar ISO 11469:2000 vai līdzvērtīgu standartu. Šis kritērijs neattiecas uz ekstrudētu plastmasu un plakano displeju gaismas vadiem;
- plastmasas daļas ir no viena polimēra vai saderīgiem polimēriem, izņemot apvalkus, kas sastāv no ne vairāk kā divu veidu polimēriem, kuri ir atdalāmi.

Verifikācija: Jāiesniedz rakstisks vai audiovizuāls testēšanas pārskats par personālā datora demontāžu, norādot datora galvenās komponentes un visas tajā ietilpstošās bīstamās vielas.

3. ATTĒLVEIDES IEKĀRTAS

- printeri
- kopētāji
- vairākfunkciju iekārtas

LĪGUMA PRIEKŠMETS

Tādu energoefektīvu attēlveides iekārtu iegāde, kam ir samazināta ietekme uz vidi.

TEHNISKĀ SPECIFIKĀCIJA

1. **Drukāšana uz abām lapas pusēm.** Attēlveides iekārtai jābūt aprīkotai ar bloku, kas automātiski drukā/kopē uz abām lapas pusēm (šī funkcija ražotāja nodrošinātajā oriģinālprogrammatūrā ir iestatīta kā noklusējums).

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

Verificēšana: Par atbilstīgiem uzskata ražojumus, kuriem ir attiecīgs I tipa ekomarkējums un kas atbilst uzskaitītajām prasībām, un ražojumus, kuriem ir "Energy star" 2.0 versijas (vai jaunāks) markējums. Var iesniegt arī ražotāja paziņojumu, kas pierāda, ka šīs prasības ir ievērotas.

2. Vairāki attēli uz vienas papīra lapas. Attēlveides iekārtas standarta iespēja ir spēja drukāt un/vai kopēt 2 vai vairāk dokumenta lappuses uz vienas papīra lapas, ja ražojumu lieto ar ražotāja nodrošinātu oriģinālprogrammatūru (printera dzinis).

Verificēšana: Par atbilstīgiem uzskata ražojumus, kuriem ir attiecīgs I tipa ekomarkējums un kas atbilst uzskaitītajām prasībām. Var iesniegt arī ražotāja paziņojumu, kas pierāda, ka šīs prasības ir ievērotas.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

3. Energoefektivitāte lietošanas režīmā. Ražojuma energopatēriņš lietošanas režīmā atbilst vismaz energoefektivitātes prasībām "Energy Star" 2.0 versijas kritērijos. Energoapatēriņu mēra saskaņā ar Testēšanas metodi attēlveides iekārtu energopatēriņa noteikšanai (2.0 versija) vai līdzvērtīgu metodi.

Verificēšana: Par atbilstīgiem uzskata ražojumus, kuriem ir attiecīgs I tipa ekomarķējums un kas atbilst uzskaitītajām prasībām, un ražojumus, kuriem ir "Energy Star" 2.0 versijas marķējums (vai attiecīgā gadījumā jaunāks marķējums). Var iesniegt arī ražotāja tehnisko dokumentāciju vai testēšanas ziņojumu, kas pierāda, ka minētās prasības ir ievērotas.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

- 4. Instrukcija par iekārtas izmantošanu videi mazāk kaitīgā veidā.** Instrukcija ar norādījumiem, kā konkrēto attēlveides iekārtu izmantot, pēc iespējas mazāk kaitējot videi (aprašītas ir papīra izmantošanas funkcijas, energoefektivitātes funkcijas, ražojuma atkritumu un jebkādu izlietojamu materiālu, piemēram, tintes un/vai tonera kasetņu izmantošana), ir rakstiski pieejams kā atsevišķa lietošanas rokasgrāmatas daļa un/vai elektroniski – ražotāja vietnē.

Verificēšana: Par atbilstīgiem uzskata ražojumus, kuriem ir attiecīgs I tipa ekomarkējums un kas atbilst uzskaitītajām prasībām. Var iesniegt arī citus atbilstošus pierādījumus, piemēram, rakstisku ražotāja apliecinājumu, ka iepriekš minētā klauzula tiks ievērota.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

5. Ražojuma lietošanas ilgums un garantija. *(Neattiecas uz nomas līgumiem, kas ietver tehnisko apkalpošanu)*

Ražojumam ir vismaz **5 gadu garantija** remontam vai nomaiņai. Pieteikuma iesniedzējs turklāt nodrošina, ka oriģinālas vai līdzvērtīgas rezerves daļas ir pieejamas (tieši vai no pilnvarotā pārstāvja) vismaz piecus gadus pēc pirkuma dienas. Šo klauzulu nepiemēro nenovēršamās īslaicīgās situācijās, ko ražotājs nevar kontrolēt, piemēram, dabas katastrofu gadījumā.

Verificēšana: Par atbilstīgiem uzskata ražojumus, kuriem ir attiecīgs I tipa ekomarkējums un kas atbilst uzskaitītajām prasībām. Var iesniegt arī citus atbilstošus pierādījumus, piemēram, ražotāja paziņojumu, ka iepriekš minētā klauzula ir ievērota.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

- 6. Resursu efektīva izmantošana attiecībā uz kasetnēm:** tonera un/vai tintes kasetņu **atkārtotai izmantošanai** paredzēta uzbūve. Jābūt iespējai ražojumos izmantot pārražotas tonera un/vai tintes kasetnes. Nedrīkst uzstādīt tādas ierīces vai izmantot tādas metodes, kas neļauj toneri un/vai tintes kasetni izmantot atkārtoti (tas ir, ierīces/metodes, kas nepieļauj atkārtotu izmantošanu).

Verificēšana: Par atbilstīgiem uzskata ražojumus, kuriem ir attiecīgs I tipa ekomarkējums un kas atbilst uzskaitītajām prasībām. Var iesniegt arī ražotāja tehnisko dokumentāciju vai testēšanas ziņojumu, kas pierāda, ka minētās prasības ir ievērotas.

IZVĒLES (PIEŠĶIRŠANAS) KRITĒRIJI

Punkti tiek piešķirti par šādu kritēriju izpildi:

1. Lielāka energoefektivitāte lietošanas režīmā

Punktus piešķir par katriem 5 % mazāk patērētas elektroenerģijas nekā norādīts tehniskajās specifikācijās attiecībā uz lietošanas režīmu, ko mēra saskaņā ar Testēšanas metodi attēlveides iekārtu energopatēriņa noteikšanai, 2.0 versija – galīgā redakcija, 2012. gada maijs, vai līdzvērtīgu metodi.

Verificēšana: Var iesniegt ražotāja tehnisko dokumentāciju vai testēšanas ziņojumu, kurā norādīts energopatēriņš lietošanas posmā.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

2. Energoefektivitāte gaidstāves režīmā

Punktus piešķir atbilstoši elektroenerģijas patēriņam tīklīerosas gaidstāves režīmā, uz ko iekārtu pārslēdz ar barošanas pārvaldības funkciju vai līdzīgu funkciju. Jo mazāks ir elektroenerģijas patēriņš, jo vairāk punktu tiek piešķirts. Energoapatēriņš ir jāmēra saskaņā ar Testēšanas metodi attēlveides iekārtu energopatēriņa noteikšanai, 2.0 versija – galīgā redakcija, 2012. gada maijs, vai līdzvērtīgu metodi.

Verificēšana: Var iesniegt arī ražotāja tehnisko dokumentāciju vai testēšanas ziņojumu, kas pierāda, ka minētās prasības ir ievērotas.

Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

I tipa vai ISO 14024 ekomarķējumi. Šiem marķējumiem ir jāatbilst šādiem nosacījumiem:

- prasības marķējumam balstās uz zinātniskiem datiem;
- ekomarķējums ir pieņemts, piedaloties visām ieinteresētajām pusēm, piemēram, valsts iestādēm, patērētājiem, ražotājiem, izplatītājiem un vides organizācijām;
- ekomarķējums ir pieejams visām ieinteresētajām pusēm.

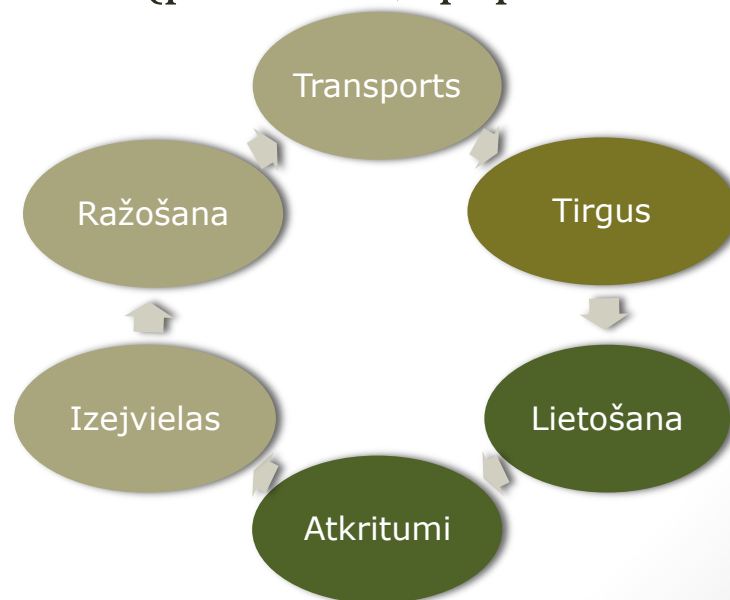
Iepirkumā drīkst	Iepirkumā nedrīkst
pieprasīt, lai tiktu ievēroti konkrētam ekomarķējumam noteiktie kritēriji	pieprasīt, lai izstrādājumam būtu ekomarķējums
ekomarķējumu izmantot kā vienu no atbilstības pierādījuma veidiem.	
izmantot tikai tos ekomarķējuma kritērijus, kas attiecas uz paša produkta vai pakalpojuma, vai ražošanas procesu īpašībām	izmantot tos ekomarķējuma kritērijus, kas attiecas uz vispārējo uzņēmuma vadību

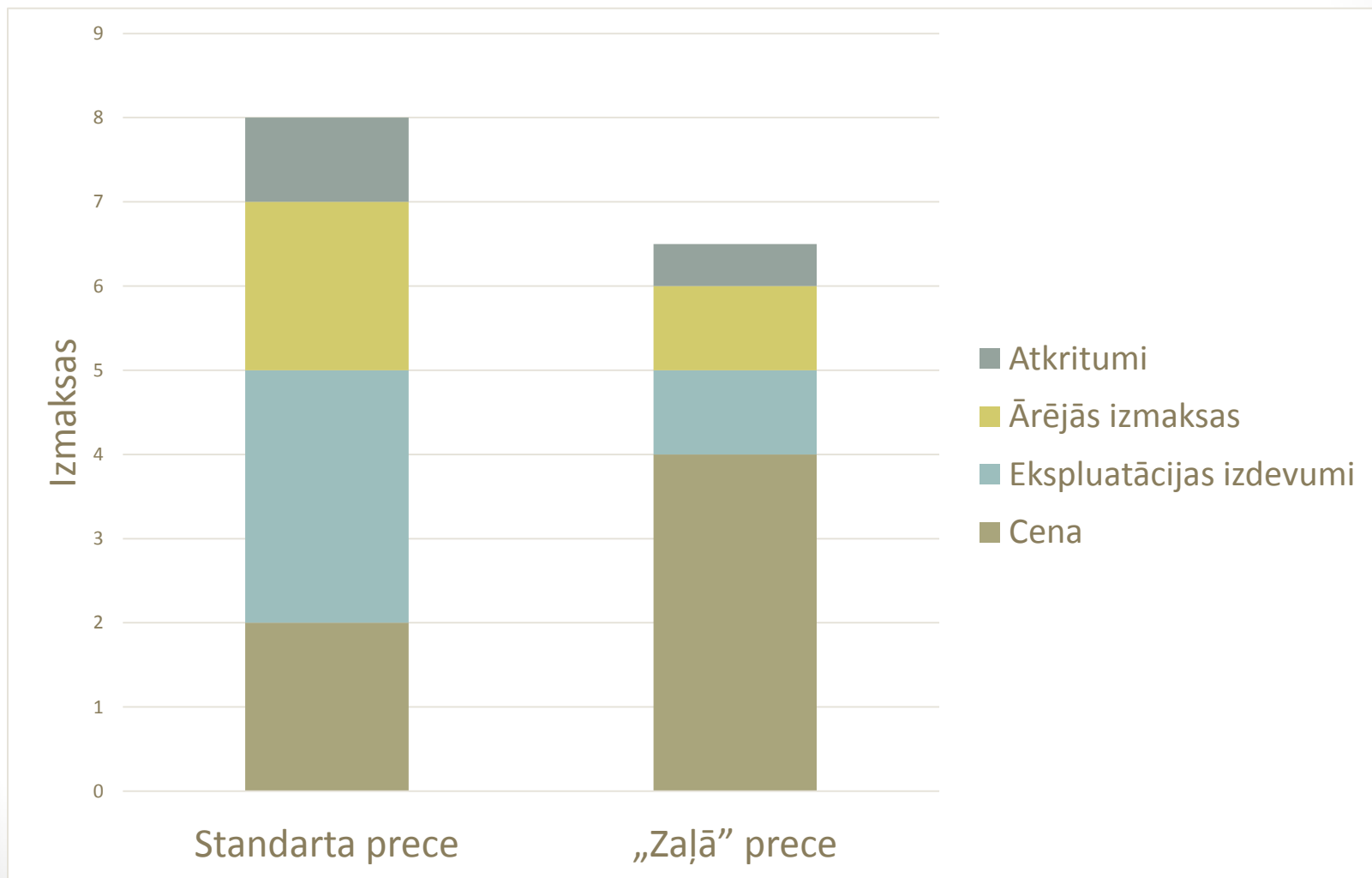
Zaļā iepirkuma kritēriju piemērošana iepirkumos

Aprites cikla izmaksas

Vērtējot, kurš kandidāts piedāvā izdevīgāko piedāvājumu par labāko cenu, ieteicams ņemt vērā ne tikai preces iegādes cenu, bet arī novērtēt **aprites cikla izmaksas** (ACI) paredzamajā ierīces ekspluatācijas periodā:

- iegādes cenu,
- uzturēšanas izmaksas un citus pakalpojumus,
- elektroenerģijas patēriņa izmaksas,
- citu ierīces patērēto materiālu (piemēram, papīra un tintes) izmaksas,
- utilizācijas izmaksas,
- netiešās izmaksas.

Paldies

- Jānis Brizga
- janisbrizga@gmail.com